

*Молдаширова Айым Азатбековна,
Кыргыз билим берүү академиясы,
аспирант,
Кыргыз Республикасы, Бишкек шаары*

**МУЗЫКА САБАГЫНДА 6-КЛАССТАГЫ ОКУУЧУЛАРДЫН МУЗЫКАЛЫК-
ЭСТЕТИКАЛЫК КОМПЕТЕНТТҮҮЛҮГҮН КАЛЫПТАНДЫРУУНУН ЫКМАЛАРЫ
ЖӨНҮНДӨ**

*Молдаширова Айым Азатбековна,
аспирант,
Кыргызская академия образования,
Кыргызская Республика, город Бишкек*

**О МЕТОДАХ ФОРМИРОВАНИЯ МУЗЫКАЛЬНО-ЭСТЕТИЧЕСКОЙ
КОМПЕТЕНТНОСТИ У УЧАЩИХСЯ 6 КЛАССА НА УРОКЕ МУЗЫКИ**

*Moldashirova Aiym Azatbekovna,
Postgraduate Student,
Kyrgyz Academy of Education,
Kyrgyz Republic, Bishkek city*

**ON THE METHODS OF FORMATION OF MUSICAL AND AESTHETIC
COMPETENCE OF 6TH GRADE STUDENTS IN A MUSIC LESSON**

Аннотация: Бул макалада музыка сабагында 6-класстагы окуучулардын музыкалык-эстетикалык предметтик компетенттүүлүгүн калыптандыруу өзгөчө мааниге ээ экендиги, анткени бул куракта музыкалык билим берүүнүн негиздери калыптана тургандыгы талдоого алынган. Ошондой эле, чет элдик окумуштуулардын илимий адабиятарына сереп салуунун негизинде музыка сабагында 6-класстын окуучуларынын музыкалык-эстетикалык предметтик компетенттүүлүгүн калыптандыруу ыкмалары каралган.

Аннотация: Данная статья анализирует важность формирования музыкально-эстетической компетентности у учащихся

6 класса на уроке музыки. Именно в этом возрасте закладываются основы музыкального образования. В ходе обзора научной литературы зарубежных ученых рассмотрены методы развития музыкально-эстетической компетентности учеников 6 класса.

Annotation: This article examines the significance of developing musical and aesthetic subject competence in 6th grade students during music lessons. It is widely recognized that this age is crucial for establishing the fundamentals of music education. Additionally, the article looks into various methods used by foreign scientists to foster musical and aesthetic subject

competence in students at the 6th grade level, drawing on a review of scientific literature.

Түйүндүү сөздөр: музыкалык-эстетикалык, музыка, предметтик компетенттүүлүк, принцип, музыкалык билим, технологиялар, компьютердик программалар, мультимедия.

Ключевые слова: музыкально-эстетические, музыка, предметная компетентность, принцип, музыкальное образование, технологии, компьютерные программы, мультимедиа.

Key words: musical and aesthetic, musical, subject competencies, principles, music education, technologies, and computer programs, multimedia.

Киришүү. Музыка сабагы мектеп программасындагы эң эмоционалдуу жана маанилүү сабактардын бири. Бирок, музыка сабагында ийгиликтүү иштөө үчүн түшүнүү жана баалоо жөндөмү гана эмес, аны менен активдүү иштешүү да маанилүү. «...Музыкалык-эстетикалык компетенттүүлүк – окуп-үйрөнүлүп жаткан чыгармалардын жанрдык негизин, стилдик өзгөчөлүктөрүн аныктоо жөндөмдүүлүгү, салыштыруу, музыкалык чыгармаларын классификациялоо жана угуу аркылуу берилген бир же бир нече белгиси боюнча элдик, улуттук, дүйнөлүк классикалык музыкалык чыгармаларды аныктай билүү, аны талдоо жөндөмдүүлүгү, музыкалык түшүнүктөрдү колдонуу менен музыкалык образдар тууралуу ой пикирин айта билүү жөндөмдүүлүгү...» [1, 13-б.] - деп предметтик стандартта берилген. Демек, предметтик компетенттүүлүктү калыптандыруунун натыйжалуу ыкмаларынын бири музыка сабагында окутуунун активдүү формаларын пайдалануу болуп саналат. Бул жерде окуучулардын практикалык иш-аракеттерине жетектөөчү роль берилген, ал аларга окуу процессине активдүү катышууга жана музыкалык жөндөмдөрдү өнүктүрүүгө мүмкүндүк берет. Ошондой эле музыкалык чыгармаларды кабыл алуу жана талдоо көндүмдөрүн өнүктүрүүгө, аларды талкуулоого, музыканы активдүү угууга, мультимедиялык окуу куралдарын колдонууга,

ошондой эле музыкалык сезимди жана интуицияны калыптандырат.

Изилдөөнүн максаты. Музыка сабагында 6-класстагы окуучулардын музыкалык-эстетикалык компетенттүүлүгүн калыптандыруунун кээ бир ыкмаларын колдонуу, музыка таануучу окумуштуулардын илимий макалаларын талдоо.

Изилдөөнүн методдору. Музыкалык-эстетикалык компетенттүүлүктү калыптандыруу боюнча илимий эмгектерге талдоо жүргүзүү жана материалдарды топтоо.

Негизги мазмуну. Музыка сабагында окуучулардын активдүү иштешүүсүнүн негизги жолдорунун бири – музыканы активдүү угуу. Бул ыкмада мугалим окуучуларга угуу сезимин, музыкалык элементтерди таануу, музыканы талдоо жана аны чечмелөө жөндөмүн өнүктүрүүгө багытталган тапшырмалар берилет. Көрүнүктүү музыка изилдөөчү, профессор Э.Б.Абдуллин «...музыка сабагында колдонула турган бир нече активдүү музыка угуу ыкмаларын... «элестетип музыкалаштыруу» [2, 78-б.] терминин колдонууну белгилеген. Демек, окуучулар өздөрүн музыка чыгармаларын аткаруучусу катары көрсөтүүгө, музыка менен бирге ар кандай образдарды жана кырдаалдарды түзүүгө мүмкүндүк берет. Бул музыка чыгармаларын тереңирээк түшүнүүгө жана кабыл алууга өбөлгө түзөт.

Биз музыка сабагында «поэтикалык тексти таасирдүү окуу» [2, 54-б.] ыкмасын карап көрөлү. Мында музыка менен сөз көбүнчө бири-бири менен тыгыз байланышта экени белгилүү. Бирок, музыка сабагында поэзияны таасирдүү окуу ыкмасын музыкалык эпизоддор менен айкалыштырып колдонсо болот. Э.Б. Абдуллин окуучулар менен иштөөдө музыка жана сөздүн таасирдүүлүгүн баса белгилеп, «...бул, «поэтикалык тексти таасирдүү окуу» ыкмасы окуучуларга музыканын эмоционалдык тереңдигин жакшыраак түшүнүүгө жана сезүүгө мүмкүндүк берет...» [2, 89-б.] деп айтат. Демек, музыканын фонунда окуучулар поэзияны таасирдүү окуусу, декламация көндүмдөрүн жана чыгармачыл ой жүгүртүүсүн өркүндөтөт. Музыкалык чыгарма-

ларды окуучуларга уктуруу аркылуу, ал чыгарманы талкуулоо окуучулардын музыка менен активдүү байланышуусунун бир жолу десек болот. Себеби, окуучулар музыка жөнүндө өз ойлорун жана ага болгон таасирлерин талашууга анын түзүлүшүн жана өзгөчөлүктөрүн талдоого катышышат. Белгилүү музыка таануучу Л.Л. Алексеева музыка сабагында талкууларды өткөрүүнүн практикалык ыкмаларын карап жатып, «...музыканы талкуулоо окуучуларга талдоо жана сынчыл ой жүгүртүү жөндөмдөрүн өнүктүрүүгө мүмкүндүк берерин...» [3, 29-б.] баса белгилейт.

Азыркы учурдагы окутуунун заманбап мультимедиялык каражаттарын колдонуу окуучуларга зор кызыгууну алып келери талашсыз. Демек, музыка сабагында 6-класстын окуучуларынын музыкалык-эстетикалык предметтик компетенттүүлүгүн калыптандырууда мультимедиялык каражаттарды колдонуу маанилүү курал болуп саналат. Мында, музыкалык чыгармаларды жазуу, интерактивдүү иш-чаралар жана визуализация менен видео материалдарды колдонуу окуучуларга музыканы терең түшүнүүгө, музыкалык фантазиясын кеңейтүүгө жана кабылдоону өнүктүрүүгө мүмкүндүк берет. Мындай ыкма окуучулардын музыкалык-эстетикалык көндүмдөрүн калыптандырууга өбөлгө түзгөн натыйжалуу жана кызыктуу билим берүү чөйрөсүн түзүүгө мүмкүндүк берет десек болот. Заманбап дүйнөдө мультимедиялык окуу куралдарын колдонуу билим берүү процессинин барган сайын таанымал жана анын ажырагыс элементи болуп калганы практика тастыктап жатат. Демек, жалпы билим берүүчү уюмдарда жана башка ар кандай билим берүү курстарында, тренингерде кеңири колдонулат. Мультимедиялык каражаттар мектеп окуучуларынын музыкалык билим алуусунун сапатын жана окуу материалына болгон кызыгуусун жогорулатууга жардам берет. Мультимедиялык окуу куралдары: текст, сүрөт, үн жана видео сыяктуу медианын ар кандай түрлөрүнүн айкалышы болуп саналат. Алар окуучулардын музыкалык окуу материалдары

менен активдүү өз ара аракеттенүүсүнө жана ынанымдуу презентацияларды жана демонстрацияларды түзүүгө мүмкүндүк берет. Демек, мультимедиялык каражаттар окуучуларга маалыматты түшүнүүнү жана сактоону жакшыртууга жардам берет, ошондой эле сынчыл ой жүгүртүү, көйгөйлөрдү чечүү, баарлашуу жана кызматташуу көндүмдөрүн өнүктүрөт десек болот. Ошентсе да, мультимедиялык окуу куралдарын колдонууга болгон мамиле ар түрдүү. Мисалы, эң кеңири таралган ыкмалардын бири – интерактивдүү презентацияларды колдонуу. «...Мугалим окуу материалын көрсөткөн жана түшүндүргөн тексттерди, сүрөттөрдү жана видеолорду колдонуп презентация түзө алат. Бул тема жөнүндө жакшыраак түшүнүк берүүгө жана окуучуларга материалды сиңирүүгө жардам берет...» [4, с. 96].

Музыка сабагында 6-класстын окуучуларынын музыкалык-эстетикалык предметтик компетенттүүлүгүн калыптандыруу үчүн алардын чыгармачылык потенциалын активдүү өнүктүрүү да зарыл. Анткени окуучулардын чыгармачылыгы алардын өнүгүшүндө жана ийгиликтүү окутууда маанилүү ролду ойнойт. Окуучуларга өздөрүнүн индивидуалдуулугун көрсөтүүгө, музыкалык билимин, көндүмдөрүн жаңы жана стандарттуу эмес кырдаалдарда колдонууга, ошондой эле көйгөйлөрдү чечүүнүн башка жолдорун табууга мүмкүндүк берет. Андан кийин, чыгармачыл долбоорлоо ыкмасы окуучуларга чыгармачыл идеяларын ишке ашырууга мүмкүндүк берет. Бул ыкма окуучулардын чыгармачыл ой жүгүртүүсүн, өзүн өзү көрсөтүү жана аткаруу жөндөмүн өнүктүрөт. Музыка таануучу Т.М. Михайленко чыгармачыл долбоорлоо ыкмасы «...мектептеги окуучулардын окуу материалдарына болгон кызыгуусун арттырып, окууга болгон мотивациясын...» [5, 143-б.] жогорулата турганын белгилеген. Ошондой эле, «...оюн технологиясы окуучуларга билимди жана көндүмдөрдү оюн абалынан реалдуу жашоого которууга мүмкүндүк...» [5, 140-б.] берерин айткан. Демек, оюн технологиялары окуучулардын чыгарма-

чылык интуициясын жана чыгармачыл элестетүү жөндөмүн өнүктүрүүгө жардам берет десек болот.

Корутунду. Жыйынтыгында, жалпы билим берүүчү мектептерде музыка сабагында 6-класстын окуучуларын музыкалык-эстетикалык компетенттүүлүгүн калыптандыруу максатта мультимедиялык окуу куралдарын колдонуу жана музыканы активдүү угуу, элестетип музыкалаштыруу, чыгармачыл долбоорлоо сыяктуу окутуу ыкмаларына негизделиши керектигин тактадык.

Адабияттар:

1. «Музыка» Кыргыз Республикасынын жалпы билим берүүчү мекемелеринин 5-7-класстары үчүн предметтик стандарты. – Б., 2023. – 29 б.
2. Абдуллин, Э.Б. Теория музыкального образования. – М., 2013. – С. 333.
3. Алексеева, Л.Л. Об уроке музыки в историческом аспекте / Л.Л. Алексеева // Учитель музыки [Текст]. – 2010. – № 2. – С. 25-32.
4. Дуйшеналиев, Ж.С. Музыка сабагында окуучулардын чыгармачылыгын активдештирүү жөнүндө // Известия Кыргызской академии образования. – Бишкек, 2021. – №1 (53). – С. 95-98.
5. Михайленко, Т.М. Игровые технологии как вид педагогических технологий / Т.М. Михайленко. — [Текст] // Педагогика: традиции и инновации: материалы I Междунар. науч. конф. (г. Челябинск, октябрь 2011 г.). – Т. 1. – Челябинск: Два комсомольца, 2011. — С. 140-146.

Рецензиялаган:

Рысбаев С.К.,

***КББАнын мүчө-корреспонденти,
педагогика илимдеринин доктору, профессор***